

Клінічна психологія

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітня програма	<i>Прикладна психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Вибіркова</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)</i>
Рік підготовки, семестр	<i>3 курс, весняний семестри</i>
Обсяг дисципліни	<i>4кред. ЄКТС / 120 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>МКР, залік</i>
Розклад занять	<i>Лекції: 1 (перший тиждень) Практичні заняття: 2 (перший, другий тиждень) rozklad.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>http://psy.kpi.ua/vikladachi/</i>
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Актуальність вивчення клінічної психології обумовлена рішенням завдань сучасної психологічної практики, яка вимагає підтримки або відновлення психічного здоров'я людини. В сучасних умовах знання клінічної психології широко затребувані, що пов'язано з погіршенням якості життя населення, демографічною ситуацією, пандемією, військовими діями в країні. Тому підготовка психологів має бути ґрунтовною й відповідати їх профілю.

Психічне здоров'я безпосередньо впливає на загальне самопочуття та, відповідно, на оптимальне психологічне і соціальне функціонування людини. У центрі уваги клінічної психології знаходиться людина з психічними та поведінковими проблемами, які можуть спричиняти труднощі з адаптацією, що, в свою чергу, може призводити до розвитку хворобливих станів. Крім того, ці хворобливі стани та захворювання можуть впливати на психіку, спричиняючи дезадаптацію.

Клінічна психологія досліджує всі психологічні проблеми, з якими стикаються люди на різних етапах свого життя, а також аналізує динаміку як позитивних, так і негативних впливів на здоров'я та розвиток захворювань. Особливий акцент робиться на

психотравмуючих та інших психологічних чинниках, що спричиняють хвороби, а також на індивідуальних особливостях реакції людини на своє захворювання.

Курс «Клінічна психологія» спрямований на підготовку практичних психологів до роботи з клієнтами, які стикаються з психічними, соматичними та неврологічними розладами. Вивчення дисципліни допомагає здобувачам вищої освіти орієнтуватися у практичних завданнях і функціях клінічного психолога, аналізувати чинники змін психічних якостей людини в результаті впливу хвороби (соматичної, неврологічної, психічної) та реалізовувати на практиці принципи і методи клінікопсиходіагностичного дослідження та допомоги. Курс розроблений як вибіркова дисципліна, яка доповнює професійну підготовку практичних психологів.

Предметом навчальної дисципліни «Клінічна психологія» є вивчення діагностичних, терапевтичних і реабілітаційних методів у контексті роботи з психічними, неврологічними та соматичними розладами.

Метою викладання дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти сучасних теоретичних уявлень та практичних напрацювань в галузі психологічної діяльності в системі охорони психічного здоров'я, що дозволять здійснювати аналіз чинників змін психічних якостей людини у результаті впливу хвороби (соматичної, неврологічної, психічної) та реалізовувати на практиці принципи і методи клінікопсиходіагностичного дослідження та допомоги.

Завдання дисципліни

- ознайомити здобувачів з основами клінічної психології;
- навчити розпізнавати ознаки психічних і неврологічних розладів та працювати з клієнтами, які мають ці розлади;
- надати знання щодо застосування клінічної психології у різних сферах практичної діяльності;
- розвинути навички аналізу та терапії у роботі з психічними та соматичними розладами.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі **програмні результати навчання:**

- аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання ефективність власних дій (ПРН 1);
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ у контексті професійних завдань (ПРН 2);
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань (ПРН 3);
- обирати та застосовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги (ПРН 5);
- рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки (ПРН 7);
- пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (ПРН 9);
- складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій(ПРН 11);

- взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності (ПРН 13);
- знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога (ПРН 16);
- демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним і демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності (ПРН 17);
- вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та, за потреби, визначати зміст запиту до супервізії (ПРН 18);
- рефлексувати можливості власного інтелектуального потенціалу для вирішення завдань професійної діяльності (ПРН 20);
- керувати процесами коригуючого впливу в ході психологічних консультацій (ПРН 21).

У результаті засвоєння дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть:

- застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 1);
- знати та розуміти предметну область та розуміти професійну діяльність (ЗК 2);
- вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 4);
- приймати обґрунтовані рішення (ЗК 6);
- діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 12);
- здатність та готовність впроваджувати наукові основи та рекомендації щодо сучасної життєдіяльності, засоби фізичного, психічного, психологічного і духовного розвитку особистості й самовдосконалення (ЗК 13);
- оперувати категоріально-понятійним апаратом психології (ФК 1);
- розуміти природу поведінки, діяльності та вчинків (ФК 3);
- використовувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (ФК 5);
- аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (ФК 7);
- організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову (ФК 8);
- здатність здійснювати психологічний вплив з метою оптимізації психічного функціонування індивіда або групи (ФК 15).

Комунікація з викладачем є невід'ємною частиною освітнього процесу як під час навчальних занять, так і в межах консультацій, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології та педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер Telegram.

Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна «Клінічна психологія» тісно пов'язана з такими навчальними дисциплінами: «Загальна психологія з практикумом -1», «Загальна психологія з практикумом -2», «Анатомія і еволюція нервової системи», «Вікова психологія», «Основи психодіагностики», «Диференційна психологія», «Патопсихологія», «Основи психологічного консультування». Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опанувати освітні компоненти: «Основи психотерапії», «Психологія здоров'я», та ін.. Дисципліна «Клінічна психологія» ставить на меті інтеграцію та систематизацію знань та навичок отриманих здобувачами вищої освіти у ході засвоєння дисциплін практичної спрямованості та виробничої практики.

2. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Теоретико-методологічні основи клінічної психології				
Тема 1 Загальна проблематика клінічної психології 1.1. Загальна характеристика, основні завдання та принципи клінічної психології 1.2. Концептуальні підходи до аналізу психопатологічних явищ і феноменів	17	2	4	11
Тема 2. Норма, патологія та внутрішня картина хвороби у клінічній психології 2.1. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології 2.2. Внутрішня картина хвороби як категорія клінічної психології	17	2	4	11
Тема 3. Передумови формування психосоматичних захворювань. 3.1. Роль психічних факторів у розвитку соматичних захворювань. 3.2. Психоаналітичне значення різних захворювань	17	2	4	11
Окремі аспекти практичної клінічної психології				
Тема 4. Психічні розлади в дитячому віці 4.1. Психічна депривація. Затримка психічного розвитку. 4.2. Розлади аутистичного спектра. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю.	17	2	4	11
Тема 5. Проблеми невротичних станів в дитячому віці 5.1. Дитячі неврози 5.2. Психологічний супровід сім'ї дитини з проблемами в розвитку	17	2	4	11
Тема 6. Суїцидальна поведінка та самоушкодження: клінічний підхід 6.1. Клінічні аспекти суїцидології 6.2. Розлади харчової поведінки (РХП), самоушкоджувальна поведінка у дітей, підлітків та дорослих	17	2	4	11
Тема 7. Вигорання та захворювання, пов'язані зі стресом 7.1. Невротичні розлади, асоційовані зі стресом 7.2. Емоційне вигорання	18	2	4	12
Всього годин	120	14	28	78

3. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

1. Базова література

1. Ільїна Н.М. Клінічна психологія: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2020. 163 с.
2. Османова А.М., Хоруженко Г.В. Клінічна психологія [Текст] : навч. посіб. Київ: Університет «Україна», 2023. 183 с.
3. Психодіагностика в клінічній психології. : навч. посіб. / Л. М. Співак, А. М. Османова. – К.: Університет «Україна», 2023. 146 с.
4. Психогенні психічні розлади : навч.-метод. посіб. / Л. О. Герасименко, А. М. Скрипніков, Р. І. Ісаков. Київ : ВСв «Медицина», 2021. 208 с.
5. Родіна Н. В. Клінічна психологія: метод. вказівки для студентів із спеціальності 053 «Психологія», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 56 с.
6. Савенкова І.І. Клінічна психологія: навчальний посібник. Херсон: ООО «Айлант», 2018. 320 с.

2. Допоміжна література:

1. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видуження: наслідки насильства – від знущань у сімі до політичного терору. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 424 с.
2. Горбунова В. В. та ін. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО: посібник для ведучих груп : навчальний посібник. Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 91 с.
3. Курило В. О. Клінічна медична психологія : підручник. Магнолія, 2020. 348 с.
4. Николенко Ю.П. Клінічна психологія. Монографія. ЦУЛ. 2019 р. 369 с.
5. Основи психоаналізу: навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних закладів освіти / В. Осипенко, Л. Любіна, М. Тимофієва. Чернівці: БДМУ, 2019. 225 с.
6. Посттравматичний стресовий розлад : адаптована клінічна настанова, заснована на доказах / Державний експертний центр Міністерства охорони здоров'я України; Асоціація психіатрів України; Всеукраїнське громадське об'єднання родин загиблих та безвісти зниклих, учасників антитерористичної операції, ветеранів війни та активістів волонтерського руху «Крила 8 сотні». 2016. 164 с.
7. Психолого-корекційний практикум травм війни : навч. посіб. / І. Сулятицький, К. Островська, В. Осюдо та ін. Львів, 2019. 396 с.
8. Практична психосоматика: діагностичні шкали : навч. посіб. / за заг. ред. О. О. Чабана, О. О. Хаустової. Київ : ВНГУ, 2018. 108 с.
9. Римша С. В., Рациборинська-Полякова Н. В. Пропедевтика психіатрії з основами загальної психології, патопсихології та психопатології : навч. посіб. Магнолія, 2020. 520 с.
10. Терапевтичні казки у дитячій лікарні / за ред. Кулеші-Любінець М. М. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2018. 64 с.
11. Ханецька Н. В. Психосоматика : теоретико-практичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Хмельницький, 2019. 123 с.
12. МКХ 10 – Міжнародна обробка хвороб 10-го перегляду. Клас 5 URL: <http://kod.poltavalk.com.ua/mkkh-10-am/66-klas-5-rozlady-psykhiky-ta-povedinky-f00-f99>. 30. Протокол з діагностики та терапії ПТСП NICE [Електронний ресурс] URL: <http://kod.poltavalk.com.ua/mkkh-10-am/66-klas-5-rozlady-psykhiky-ta-povedinky-f00-f99>
13. Синапсис діагностичних критеріїв DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків. URL : <https://www.nice.org.uk/guidance/cg28> .
14. Сербова О. В. Соціально-психологічна реабілітація дітей з порушеннями психофізичного розвитку : навчальний посібник. Київ: Талком, 2018. 274 с.
15. Сербова О.В., Саєнко С.В. Порадник для родичів та близьких невиліковних хворих «Заглянь у себе – черпни там силу!»: методичний посібник. Бердянськ. 2021. 19 с.

16. Сербова О.В. Психолого-педагогічний супровід дитини з розладами спектру аутизму в умовах загальноосвітнього закладу. Теорія та практика інноваційного розвитку сучасної освіти в контексті її реформування: збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 21 березня 2019 року). 2019. С. 142-151

17. Сербова, О., Усіченко М. Окремі аспекти емпіричного дослідження навченої безпорадності батьків часто хворюючої дитини. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. №4(72). 195-201. URI <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/64357> DOI <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-195-201>

18. Сербова, О. В. Емоційне відреагування як запорука збереження психологічного здоров'я в умовах воєнного часу / Сербова Ольга Вікторівна // Теорія та практика психокорекції особистості : електрон. зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., [Умань], 26 жовт. 2023 р. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Каф. психології. – Умань, 2023. – С. 160-163. URI <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/64341>

19. Сербова, О. В. Нейропсихологічні чинники розвитку психічних процесів у дітей дошкільного віку / Сербова О. В., Боднар Л. С. // Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XXXVIII Міжнародної науково-практичної конференції, [Брно], 07 листопада 2023 р. / за ред. І.В. Жукової, Є.О. Романенка. - Брно, 2023. - С.198-204. URI <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/64868>

20. Уніфікований клінічний протокол первинної вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної психології. Депресія. URL : http://moz.gov.ua/docfiles/dn_20141225_1003dod.pdf

21. Serbova O., Zveriaka M. Formation of psychological and pedagogical competence of child's parents with special educational needs. The psychological health of the personality and society: the challenges of today: monograph. Eds. Małgorzata Turbiarz & Hanna Varina. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. P. 185-190.

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	<p>Тема 1 Загальна проблематика клінічної психології</p> <p>Предмет клінічної психології та її завдання. Історія виникнення клінічної психології. Природа проблем клінічної психології та їх зв'язки з фундаментальними питаннями психології. «Основні питання клінічної психології» як медична та психологічна проблема. Методи клінічної психології. Діяльність клінічного психолога. Питання конкретна наукової методології в психології та принцип активності. Значення методологічних проблем в клінічній психології. Основні завдання та загальні принципи психологічного дослідження в клініці. Перелік послуг із надання психосоціальної допомоги населенню. Етика в клінічній психології. Концептуальні підходи до аналізу психопатологічних явищ і феноменів. Вплив психоаналітичної теорії на розуміння психопатології. Розвиток поведінкових і когнітивних підходів. Біопсихосоціальна модель психічних розладів. Взаємозв'язок між біологічними, психологічними та соціальними факторами.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Головні напрямки клінічної психології. 2. Основні функції клінічної психології. <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
2	<p>Тема 2. Норма, патологія та внутрішня картина хвороби у клінічній</p>

	<p>психології</p> <p>Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології: визначення психічної норми, критерії розмежування норми та патології, клінічні прояви психічної патології, поняття та види дизонтогенезу, вплив дизонтогенезу на психічний розвиток. Внутрішня картина хвороби, її компоненти. Вікові особливості сприйняття та реакції на хворобу. Методи оцінки внутрішньої картини хвороби: клінічне опитування пацієнта, проєктивні методики.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які методи діагностики використовуються для виявлення психічних розладів, пов'язаних із дизонтогенезом? 2. Яка роль ранньої діагностики дизонтогенезу у профілактиці психічних розладів? <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
3	<p>Тема 3. Передумови формування психосоматичних захворювань.</p> <p>Роль психічних факторів у розвитку соматичних захворювань. Визначення та поняття психосоматичних захворювань. Психологічні фактори як передумови психосоматичних захворювань. Роль особистісних характеристик у формуванні психосоматичних захворювань. Роль механізмів адаптації та копінг-стратегій. Основи психоаналітичного підходу до розуміння хвороб. Зв'язок між психічними конфліктами і соматичними симптомами. Роль несвідомого в розвитку захворювань. Захворювання як захисний механізм. Інтерпретація символічного значення симптомів.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль міждисциплінарного підходу в діагностиці та лікуванні. 2. Стадії психоаналітичного підходу до лікування захворювань <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
4	<p>Тема 4. Психічні розлади в дитячому віці</p> <p>Вплив психічної депривації на розвиток дитини, клінічні прояви психічної депривації, діагностика психічної депривації, Затримка психічного розвитку (ЗПР): визначення та класифікація, причини затримки психічного розвитку, клінічна картина ЗПР, вплив ЗПР на навчання та соціалізацію, методи діагностики ЗПР, психотерапевтичні підходи до корекції ЗПР, роль сім'ї у подоланні психічної депривації та ЗПР, профілактика психічної депривації та затримки психічного розвитку, реабілітація дітей з психічною депривацією та ЗПР, соціальна адаптація дітей з ЗПР.</p> <p>Основні типи психічних розладів у дітей та їх симптоми. Вікові особливості прояву психічних розладів. Фактори ризику та етіологія психічних розладів у дитячому віці. Клінічна картина та симптоми РДУГ. Методи діагностики та лікування. Соціальні наслідки РДУГ та підходи до корекції поведінки. Тривожні розлади в дитячому віці. Аутизм та розлади аутистичного спектра (РАС). Симптоматика та особливості розвитку дітей з РАС. Методи ранньої діагностики та втручання. Підходи до навчання та соціалізації дітей з РАС. Методи терапії: когнітивно-поведінкова терапія, медикаментозне лікування.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як психічні розлади у дітей впливають на їх навчання та соціальні взаємодії? 2. Які підходи до лікування та підтримки дітей з психічними розладами існують у сучасній клінічній практиці? <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
5	<p>Тема 5. Проблеми невротичних станів в дитячому віці</p>

	<p>Класифікація дитячих неврозів, етіологія та фактори ризику, клінічна картина та симптоматика, діагностика дитячих неврозів, тривожні неврози, фобічні неврози, істеричні неврози, обсесивно-компульсивні неврози, психотерапевтичні підходи до лікування, роль сім'ї у розвитку та лікуванні неврозів, профілактика дитячих неврозів, вплив шкільного середовища на розвиток неврозів, коморбідність неврозів з іншими психічними розладами, прогнози та соціальна адаптація дітей з неврозами. методи арт-терапії та ігрової терапії при лікуванні неврозів, медикаментозна терапія дитячих неврозів, вплив сімейних конфліктів на розвиток неврозів Стилі сімейного виховання. Роль батьків в формуванні та терапії неврозів. Робота клінічного психолога з батьками.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні симптоми та поведінкові прояви неврозу у дитини. 2. Взаємодія між неврозами та навчальною діяльністю. 3. Соціально-психологічна підтримка дітей з неврозами <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
6	<p>Тема 6. Суїцидальна поведінка та самоушкодження: клінічний підхід</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>Теорія самогубства. Проблематика суїцидальної поведінки. Чинники ризику суїциду. Три основні ознаки суїцидальної поведінки. Три основні групи: істинні, демонстративні і приховані суїциди. Зміст поняття: «спроба самогубства» або «парасуїцид». Вікові особливості суїцидальної поведінки. Два симптомокомплекси для з'ясування суїцидальних тенденцій: 1) самоушкодження; 2) спроба суїцидальних дій. Чинники високого ризику самоушкоджень. Самоушкоджувальна поведінка (self-harm). Самоушкоджувальна поведінка: розлади харчової поведінки (РХП) у дітей, підлітків та дорослих.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив алкоголізму на суїцидальність. 2. Методи роботи з демонстративношантажним суїцидом <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>
7	<p>Тема 7. Вигорання та захворювання, пов'язані зі стресом</p> <p>Стрес-асоційовані розлади. Причини розвитку дистресу. Фізіологічні аспекти дистресу. Дистресові розлади в умовах воєнного стану. Підходи до діагностування стрес-асоційованих розладів. Невротичні синдроми. Вигорання як психосоціальний синдром. Вигорання як реакція людини на хронічний стрес. Дослідження явища синдрому вигорання. Основні ознаки професійного вигорання. Причини емоційного вигорання. Особливості дослідження синдрому вигорання: на що потрібно. Етапи розвитку вигорання. КПТ-орієнтована модель допомоги при емоційному вигоранню. Психоаналітичний підхід в роботі з емоційним вигоранням.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що таке синдром емоційного вигорання? Які його основні симптоми? 2. Які фактори ризику сприяють розвитку емоційного вигорання на робочому місці? 3. Як емоційне вигорання відрізняється від хронічного стресу або депресії? 4. Які стадії проходить людина в процесі розвитку емоційного вигорання? 5. Як взаємодіють психічні та фізичні симптоми у пацієнтів із стрес-асоційованими розладами? <p>II. Огляд основної та додаткової літератури по темі.</p>

Семінарські (практичні) заняття

Метою проведення семінарських занять є перетворення теоретичного матеріалу на особистісне знання та професійні уміння здобувачів вищої освіти.

Семінарські заняття створюють простір для вибору, на їх основі викладач та здобувачі вищої освіти можуть конструювати той варіант заняття, що відповідає потребам аудиторії та стилю викладача.

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

сформувані у здобувачів вищої освіти: вміння окреслювати способи формування гендеру суспільством; виділяти ключові аспекти теорії та концепції гендерної ідентичності, структуру та етапи формування; класифікувати види та функції гендерних стереотипів, їх вплив на життєдіяльність індивіда; описувати феноменологію гендерних ролей; визначати ознаки гендерної нерівності в суспільстві; критично аналізувати психологічні праці, присвячені питанням статі та гендеру; використовувати методики для проведення емпіричних досліджень гендерних відмінностей у психології; враховувати гендерні особливості при організації своєї взаємодії з різними людьми; вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

Семінарські заняття містять завдання проблемного та інтерактивного характеру:

- кейс проблемних завдань, які відтворюють ситуації із соціальної дійсності та створюють умови для операціоналізації теоретичних знань;

- завдання для гендерного аналізу різних соціально-психологічних феноменів на основі різних матеріалів: наукові статті, реклама, шкільні підручники, новини у ЗМІ, художні твори; практичні завдання, спрямовані на формування дослідницьких умінь; дискусії, ділові ігри, психологічні вправи та ін.

Їх застосування, не лише поглибить теоретичні знання, сформує навички гендерного аналізу, але і допоможе реконструювати механізми гендерного розвитку, сприятиме самоаналізу гендерних стереотипів, розумінню їх впливу на спілкування та самореалізацію здобувачів вищої освіти.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	<p>Тема 1 Загальна проблематика клінічної психології</p> <p>1.1. Загальна характеристика, основні завдання та принципи клінічної психології</p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет, об'єкт та завдання клінічної психології 2. Взаємозв'язок клінічної психології з іншими науками 3. Історія виникнення клінічної психології 4. Методологія клінічної психології 5. Основні проблеми сучасної клінічної психології 6. Основні завдання та загальні принципи роботи клінічного психолога <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етика в клінічній психології 2. Актуальні питання клінічної психології
2	<p>Тема 1 Загальна проблематика клінічної психології</p> <p>1.2. Концептуальні підходи до аналізу психопатологічних явищ і феноменів</p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль генетики та нейробіології в розвитку психічних розладів. 2. Вплив нейромедіаторів та нейроендокринної системи на психічне здоров'я. 3. Сучасні біологічні моделі психічних захворювань.

	<p>4. Основні положення психоаналітичної теорії щодо психопатології.</p> <p>5. Концепції захисних механізмів та їх роль у психічних розладах.</p> <p>6. Психодинамічний підхід до лікування психопатологічних явищ.</p> <p>7. Основи когнітивно-поведінкової теорії в аналізі психопатології.</p> <p>8. Екзистенційні питання та їхній вплив на психічне здоров'я</p> <p>9. Вплив культурних норм та соціальних факторів на розвиток психічних розладів.</p> <p>10. Сучасні інтегративні підходи та їхнє практичне застосування.</p> <p>11. Етичні та методологічні аспекти аналізу психопатологічних явищ</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Крос-культурні аспекти психічного здоров'я</p> <p>2. Соціальні детермінанти психічного здоров'я</p> <p>3. Когнітивні викривлення та їх вплив на психічні розлади.</p> <p>4. Терапевтичні підходи в гуманістичній та екзистенційній психології.</p>
3	<p>Тема 2. Норма, патологія та внутрішня картина хвороби у клінічній психології</p> <p>2.1. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології</p> <p>Питання для обговорення:</p> <p>1. Що таке психічна норма, і як вона визначається?</p> <p>2. Які існують основні критерії розмежування психічної норми та патології?</p> <p>3. Які клінічні прояви характерні для психічної патології?</p> <p>4. Що таке дизонтогенез, і як він впливає на психічний розвиток?</p> <p>5. Які форми дизонтогенезу можна виділити, і чим вони характеризуються?</p> <p>6. Як дизонтогенез впливає на поведінку та когнітивні функції людини?</p> <p>7. Які методи використовуються для діагностики психічних порушень, пов'язаних із дизонтогенезом?</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>Які підходи до лікування та корекції психічних розладів, викликаних дизонтогенезом?</p>
4	<p>Тема 2. Норма, патологія та внутрішня картина хвороби у клінічній психології</p> <p>2.2. Внутрішня картина хвороби як категорія клінічної психології</p> <p>Питання для обговорення:</p> <p>1. Внутрішня картина хвороби (ВКХ) визначення, історія розвитку концепції.</p> <p>2. Компоненти ВКХ: когнітивний, емоційний, мотиваційний</p> <p>3. Вплив психологічних розладів на ВКХ</p> <p>4. ВКХ в контексті хоспісної та паліативної допомоги</p> <p>5. Роль психоосвіти в покращенні сприйняття хвороби.</p> <p>6. Які основні принципи клінічного опитування пацієнта?</p> <p>7. Як забезпечити ефективний збір інформації під час клінічного опитування?</p> <p>8. Які техніки і методи використовуються для ведення бесіди з пацієнтом?</p> <p>9. Як визначити, які питання є найбільш релевантними для конкретного випадку?</p> <p>10. Які труднощі можуть виникнути під час опитування пацієнта, і як їх подолати?</p> <p>11. Як можна адаптувати клінічне опитування для пацієнтів з особливими потребами (діти, люди з когнітивними порушеннями)?</p> <p>12. Як зміни в соціальному чи культурному контексті пацієнта можуть вплинути на ВКХ?</p> <p>Завдання на СРС:</p> <p>1. Які етичні аспекти слід враховувати під час клінічного опитування?</p> <p>2. Як зберігати довіру пацієнта і забезпечити комфортний процес опитування?</p>
5	<p>Тема 3. Передумови формування психосоматичних захворювань.</p> <p>3.1. Роль психічних факторів у розвитку соматичних захворювань.</p>

	<p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення та поняття психосоматичних захворювань. 2. Вплив хронічного стресу на фізичне здоров'я. 3. Роль емоційних та когнітивних станів у розвитку соматичних симптомів. 4. Взаємодія між психічними станами та фізіологічними процесами в організмі. 5. Вплив типу особистості на схильність до психосоматичних розладів. 6. Механізми адаптації та копінг-стратегії. 7. Як ранній фізичний та психологічний розвиток впливає на схильність до психосоматичних розладів. <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Методи виявлення психосоматичних захворювань. 2. Профілактичні заходи для запобігання психосоматичним розладам.
6	<p>Тема 3. Передумови формування психосоматичних захворювань. 3.2. Психоаналітичне значення різних захворювань</p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття несвідомих конфліктів і їхня маніфестація через фізичні симптоми. 2. Класичні випадки з психоаналітичної практики. 3. Хвороба як спосіб уникнення небажаних ситуацій. 4. Поняття вторинної вигоди від хвороби. 5. Як психоаналітики розшифровують симптоми. Символізм у тілесних проявах хвороб. 6. Психосексуальні фактори в етіології захворювань. Зв'язок між сексуальністю і психосоматикою 7. Вплив психосексуальних конфліктів на здоров'я. <p>Практична частина:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз конкретних клінічних випадків. 2. Результати психоаналітичної терапії. <p>Завдання на СРС: Зробіть аналіз наукових досліджень результатів психоаналітичної терапії.</p>
7	<p>Тема 4. Психічні розлади в дитячому віці 4.1. Психічна депривація. Затримка психічного розвитку.</p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Види психічної депривації, причини психічної депривації, вплив психічної депривації на розвиток дитини, 2. Клінічні прояви психічної депривації, діагностика психічної депривації, 3. Затримка психічного розвитку (ЗПР): визначення та класифікація, причини затримки психічного розвитку, клінічна картина ЗПР, 4. Вплив ЗПР на навчання та соціалізацію, 5. Методи діагностики ЗПР, 6. Психотерапевтичні підходи до корекції ЗПР, 7. Профілактика психічної депривації та затримки психічного розвитку, реабілітація дітей з психічною депривацією та ЗПР, соціальна адаптація дітей з ЗПР. <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Які клінічні прояви психічної депривації можна спостерігати у дітей різного віку? 2. Як психічна депривація впливає на емоційний та когнітивний розвиток дитини? 3. Що таке затримка психічного розвитку (ЗПР)? Які основні види ЗПР виділяють? 4. Які фактори можуть призводити до затримки психічного розвитку у дітей? Як можна виявити ці фактори на ранніх стадіях?
8	<p>Тема 4. Психічні розлади в дитячому віці 4.2. Розлади аутистичного спектра. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю.</p>

	<p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що таке розлад дефіциту уваги з гіперактивністю (РДУГ)? 2. Які методи діагностики та лікування застосовуються? 3. Опишіть симптоми та діагностичні критерії аутизму та розладів аутистичного спектра (РАС) у дітей. 4. Яка роль генетичних та навколишніх факторів у розвитку психічних розладів у дітей? Наведіть приклади. 5. Опишіть симптоми та підходи до лікування розладу соціальної комунікації у дітей. 6. Як впливає раннє втручання на прогноз лікування психічних розладів у дітей? 7. Розгляньте питання коморбідності психічних розладів у дітей. Які розлади найчастіше поєднуються? 8. Які підходи до психофармакотерапії застосовуються при лікуванні психічних розладів у дітей? <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як культурні та етнічні фактори впливають на прояви та лікування психічних розладів у дитячому віці? 2. Опишіть підходи до реабілітації та соціальної адаптації дітей з психічними розладами
9	<p>Тема 5. Проблеми невротичних станів в дитячому віці</p> <p>5.1. Дитячі неврози</p> <p>Класифікація дитячих неврозів, етіологія та фактори ризику, клінічна картина та симптоматика, діагностика дитячих неврозів, тривожні неврози, фобічні неврози, істеричні неврози, obsesивно-компульсивні неврози, психотерапевтичні підходи до лікування, роль сім'ї у розвитку та лікуванні неврозів, профілактика дитячих неврозів, вплив шкільного середовища на розвиток неврозів, коморбідність неврозів з іншими психічними розладами, прогнози та соціальна адаптація дітей з неврозами.</p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як порушення прив'язаності у ранньому віці впливають на подальший психічний розвиток дитини? 2. Як зміни в сімейній структурі (розлучення, втрата батьків) можуть вплинути на психічне здоров'я дитини? 3. Як порушення сну впливають на психічне здоров'я дітей та які методи корекції існують? <p>Завдання на СРС:</p> <p>Роль соціальних мереж та цифрових технологій в невротизації дітей.</p>
10	<p>Тема 5. Проблеми невротичних станів в дитячому віці</p> <p>5.2. Психологічний супровід сім'ї дитини з проблемами в розвитку</p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль сім'ї у розвитку дитини з особливими потребами 2. Психологічні реакції батьків на діагноз дитини 3. Психологічна підтримка сім'ї на етапі діагностики 4. Розвиток навичок батьківського coping 5. Стратегії підтримки сімейної системи 6. Взаємодія з іншими членами сім'ї та підтримка братів і сестер 7. Роль психолога у співпраці з освітніми та медичними установами 8. Програми психологічного супроводу та їх ефективність <p>Практичні завдання: Розгляд клінічних випадків.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як відбувається взаємодія між сім'єю та дитиною з проблемами в розвитку? 2. Яка роль батьків у процесі лікування?

	<p>3. Які особливості поведінкової терапії застосовуються для лікування дітей із психічними розладами?</p> <p>4. Роль сімейної терапії.</p>
11	<p>Тема 6. Суїцидальна поведінка та самоушкодження: клінічний підхід</p> <p>6.1. Клінічні аспекти суїцидології</p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історико-філософські погляди на природу суїциду. 2. Соціально-психологічні теорії суїциду. 3. Особливості суїцидальної поведінки. 4. Фактори, що сприяють виникненню суїцидних намірів. 5. Пояснення суїциду. 6. Самогубства в різних вікових групах. Діти. Підлітки і молодь. Літні 7. Превенція суїцидальної поведінки <p>Практичні завдання: Розгляд клінічних випадків.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ставлення до суїциду в різних релігіях світу. 2. Аутоагресивна поведінка. 3. Опишіть методи оцінки суїцидального ризику у підлітків та підходи до його зниження
12	<p>Тема 6. Суїцидальна поведінка та самоушкодження: клінічний підхід</p> <p>6.2. Розлади харчової поведінки (РХП), самоушкоджувальна поведінка у дітей, підлітків та дорослих</p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Види розладів харчової поведінки: анорексія, булімія, компульсивне переїдання 2. Причини та фактори ризику розвитку РХП 3. Психологічні та фізіологічні наслідки РХП 4. Самоушкоджувальна поведінка: різновиди та причини 5. Взаємозв'язок між РХП та самоушкоджувальною поведінкою 6. Особливості діагностики та лікування РХП і самоушкоджувальної поведінки у дітей 7. Психотерапевтичні підходи в лікуванні підлітків з РХП і самоушкоджувальною поведінкою 8. Профілактика РХП та самоушкоджувальної поведінки у дорослих <p>Практичні завдання: Розгляд клінічних випадків.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як проявляються розлади харчової поведінки у дітей та які підходи до їх лікування?
13	<p>Тема 7. Вигорання та захворювання, пов'язані зі стресом</p> <p>7.1. Невротичні розлади, асоційовані зі стресом</p> <p>Питання для обговорення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стрес-асоційовані розлади з прямим впливом стресу 2. Стрес-асоційовані розлади із непрямим впливом стресу 3. Причини розвитку дистресу. 4. Фізіологічні аспекти дистресу. 5. Дистресові розлади в умовах воєнного стану. 6. Травматична пам'ять. 7. Травматичний невроз. 8. Травматичний випадок. 9. Невротичні синдроми: астеничний, вегетативний, тривожно-фобічний, депресивний, дисоціативних розлад тощо <p>Практичні завдання: Розгляд клінічних випадків.</p>

	<p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як взаємодіють психічні та фізичні симптоми у пацієнтів із стрес-асоційованими розладами? 2. Як хронічний стрес впливає на розвиток генералізованого тривожного розладу (ГТР)? 3. Які основні симптоми посттравматичного стресового розладу (ПТСР), і як він пов'язаний зі стресом? 4. Як стрес-асоційовані розлади впливають на функціонування серцево-судинної системи? 5. Які психосоматичні розлади найчастіше асоціюються з хронічним стресом? 6. Як стрес впливає на розвиток депресії та які фактори сприяють цьому процесу?
14	<p>Тема 7. Вигорання та захворювання, пов'язані зі стресом</p> <p>7.2. Емоційне вигорання</p> <p>Питання для обговорення:</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Що таке синдром емоційного вигорання? Які його основні симптоми? 2. Які фактори ризику сприяють розвитку емоційного вигорання на робочому місці? 3. Як емоційне вигорання відрізняється від хронічного стресу або депресії? 4. Які стадії проходить людина в процесі розвитку емоційного вигорання? 5. Які профілактичні заходи можна застосувати для запобігання емоційному вигоранню? 6. Як впливає емоційне вигорання на фізичне здоров'я? 7. Які підходи до лікування емоційного вигорання використовуються в клінічній практиці? 8. Як соціальна підтримка може знизити ризик розвитку вигорання? <p>Практичні завдання: Розгляд клінічних випадків.</p> <p>Завдання на СРС:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розгляньте питання емоційного вигорання у контексті дистанційної роботи. 2. Як зміна робочих умов впливає на ризики вигорання?

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті.

Використання методів самостійної роботи здобувачів вищої освіти по осмисленню та засвоєнню матеріалу – самостійний пошук інформації, написання доповідей, аналіз кейсів, перегляд відеороликів та фільмів за тематикою курсу.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;

- конспектування літературних джерел;

- роботи з довідковою літературою.

Для самостійної роботи необхідно:

- добрати до теми необхідну літературу і ґрунтовно її вивчити;
- виконати практичні завдання і тести для контролю знань;
- перевірити готовність до складання модульної роботи за контрольними питаннями.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні дисципліни семестровий рейтинг здобувача вищої освіти формують: робота на семінарах, вчасна здача відповідей на тестові завдання модульної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам вищої освіти важливо відвідувати лекції, оскільки на них висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал в обсязі, достатньому для опанування дисципліни здобувачем, що дасть змогу краще підготуватись до семінарських занять і в цілому опанувати дану дисципліну. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно. Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск семінарського заняття не дає можливість отримати здобувачу бали у семестровий рейтинг. Разом з тим, здобувач, який пропустив семінарські заняття з поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може здати підготовлену доповідь викладачу під час консультацій або під час перерви у навчальному занятті і отримати не більше половини максимального вагомого балу, який передбачений за участь в семінарі (тобто максимальна кількість балів складатиме не більше 1. Графік консультацій, доступний на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачам вищої освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною з особистого кабінету здобувача вищої освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському занятті здобувач вищої освіти використовував підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

На лекціях висвітлюється зміст тем кредитного модуля «Клінічна психологія». На семінарських заняттях здобувачі вищої освіти поглиблюють і розширюють знання з предмету. При освоєнні дисципліни здобувачі вищої освіти користуються такими основними засобами роботи: підручниками, посібниками, періодичними виданнями, словниками, інструктивно-методичними матеріалами до семінарських занять; інформацією з мережі Internet; відеозаписами.

Комп'ютерне забезпечення. При підготовці до занять практичного курсу, а також безпосередньо на семінарських заняттях здобувачі вищої освіти користуються комп'ютерами для таких видів роботи: оформлення звітів; отримання інформації з мережі Internet; демонстрації презентацій; перегляду навчальних відеозаписів.

На семінарських заняттях використовуються методи: диспут, робота парами, тріадами, круглий стіл, ситуаційні задачі; групові дискусії при вивченні проблемних питань. На семінарських заняттях проводиться усне опитування і тестування здобувачів вищої освіти. Готуючись до семінарських занять, здобувач має чітко усвідомлювати зміст запитань, дати розгорнуту відповідь на них та/або відповісти на тестові завдання. Під час семінарських занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання здобувачів вищої освіти з теми семінарського заняття. Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять, основна мета якого – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем

та здобувачами вищої освіти, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти для планування самостійної роботи. Форми поточного контролю: усне опитування, письмовий експресконтроль на практичних заняттях, колоквиум, виступ здобувача вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях, робота в групах, на освітніх платформах, комп'ютерне, бланкове тестування тощо.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів вищої освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагиату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів вищої освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

8.Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття](#), [модульна контрольна робота](#).

Календарний контроль: [проводиться двічі на семестр як моніторинг виконання здобувачами вищої освіти індивідуальних навчальних планів згідно з графіком навчального процесу](#).

Семестровий контроль: [залік](#)

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії на семінарських заняттях;
- 2) написання модульної контрольної роботи.

Здобувач вищої освіти отримає найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді,

логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу здобувача вищої освіти. Належна підготовка здобувача вищої освіти до семінарського заняття займатиме в середньому 1-1,5 години.

Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти визначені у положенні про РСО з дисципліни та представлені у Додатку 1.

Викладач оцінює роботу здобувача вищої освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на восьмому і чотирнадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача вищої освіти станом на 8-й тиждень і 14-й тиждень навчання повідомляється здобувачу вищої освіти на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

На 15-16 тижні семестру здобувачі вищої освіти виконують модульну контрольну роботу. МКР виконується на останній (передостанній) лекції, тривалість МКР – 90 хвилин. Модульна контрольна робота містить 30 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді серед яких правильною є лише одна. МКР проводиться за допомогою гугл-тестів. Доступ до МКР надається здобувачам вищої освіти лише під час лекції. Перескладати МКР не можна. Задача здобувача вищої освіти – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача вищої освіти) та позначити його.

Здобувач вищої освіти може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача освіти з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Умови допуску до семестрового контролю: [зарахування усіх передбачених РП завдань.](#)

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам освіти

Вивчення курсу «Клінічна психологія» передбачає засвоєння здобувачами вищої освіти системи знань за темами під час лекційних та семінарських занять, самостійної та індивідуальної роботи. За результатами самостійної роботи від здобувача вищої освіти вимагається підготовка звітів, виступів та безпосередніх виступів за результатами власної дослідницької роботи. Підготовка рефератів, тематичні виступи – за бажанням здобувача вищої освіти.

Головною метою лекцій є мотивація і організація роботи здобувачів вищої освіти з навчальним матеріалом у міжсесійний період. Лекції проводяться із використанням мультимедійних презентацій (за наявності умов в аудиторії).

Готуючись до семінарського заняття здобувач вищої освіти має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, при виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлений здобувач вищої освіти не повинен залишатись пасивним спостерігачем, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж здобувач не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Не слід відмовляти від відповіді на вимогу викладача. Навіть якщо здобувач вищої освіти не знає відповіді, доцільно спробувати відповісти, висловити свою думку, виходячи з власних знань, досвіду, логіки запитання тощо. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи здобувача вищої освіти і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й зекономити зусилля при проходженні семестрового контролю.

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками: підготовка теоретичних питань до практичних занять; підготовка тематичних повідомлень; конспектування та аналіз першоджерел; підготовка практичних завдань до семінарських занять (в тому числі структурно-методологічний аналіз досліджень, проведених іншими авторами); перегляд відео та фільмів за тематикою курсу, аналіз; підготовка усних виступів та безпосередні виступи (в тому числі захисти та презентації власної дослідницької роботи, а також презентація тематичних повідомлень); підготовка до модульної роботи та заліку.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання питань, які повністю або частково розглядаються на лекції або виносяться на самостійне опрацювання. Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями ви можете звернутися на консультації до викладача.

Підготовка тематичних повідомлень передбачає бібліографічну роботу з систематизації та аналізу літератури; глибокий та детальний аналіз проблеми (робіт зарубіжних і вітчизняних авторів, вивчення і аналіз досліджень). Складіть план повідомлення. Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел. Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату чи тематичного повідомлення. Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми. Тематичне повідомлення не потребує друкованого оформлення, оскільки презентується виключно усно. Підготовка усних виступів та презентацій тематичних повідомлень передбачає вміння презентувати зроблене на загал та захистити результати своєї роботи (Додаток 2). Підготовка до МКР та заліку має на меті узагальнення та систематизацію знань з дисципліни у цілому.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к. психол.н., доцентом Сербовою Ольгою Вікторівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 10 від 10.05.2024 р.)

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 9 від

26.06.2024.)

Додаток 1

**Рейтингова система оцінювання результатів навчання
(для здобувачів вищої освіти денної форми)**

Рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни «Клінічна психологія» складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді та доповнення відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії на семінарських заняттях;
- 2) написання модульної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

Робота на семінарських (практичних) заняттях (максимальна кількість балів складає 70 (максимальна кількість балів за повідомлення на занятті – 56): обов'язковою є підготовка 7 одноосібних доповідей з обраних тем, погоджених з викладачем, максимальна оцінка однієї доповіді 8 балів).

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії; обов'язкова активна участь в групових формах роботи (якщо такі заплановані на занятті)	7-8
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	6-3
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	2-1
відсутність відповіді, ухилення від участі у семінарському занятті	0

та 14 балів за активну участь в роботі семінарського заняття (1 бал 1 семінарське заняття).

2. Складання модульної контрольної роботи (максимальна кількість балів складає 30), (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

тестове завдання виконане правильно (кожне з 30)	1
тестове завдання виконане неправильно (кожне з 30)	0

Заохочувальні бали – максимум 10б (не входять до основної шкали PCO) нараховуються за рішенням протоколу засідання кафедри.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RD = 70 + 30 = 100 \text{ балів.}$$

Здобувачі вищої освіти, які набрали протягом семестру необхідну кількість балів ($RD \geq 0,6R$) мають можливість:

а) отримати залікову оцінку (залік) так званим «автоматом» відповідно до набраного рейтингу;

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки.

При цьому попередній рейтинг здобувача вищої освіти з дисципліни скасовується і він отримує оцінку **R₃** тільки за результатами залікової контрольної роботи.

Здобувачі вищої освіти, які виконали всі умови допуску до заліку, але на мінімальні бали і не мають рейтинг 60 балів, виконують залікову контрольну роботу.

Здобувачі вищої освіти, які не виконали всіх передбачених програмою дисципліни завдань не допускаються до заліку.

Залікова контрольна робота (ЗКР) складається зі 100 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. ЗКР проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається здобувачам вищої освіти лише під час проведення заліку.

тестове завдання виконане правильно (кожне з 100)	1
тестове завдання виконане неправильно (кожне з 100)	0

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Орієнтовні питання до залікової контрольної роботи

1. Основні завдання клінічної психології.
2. Принципи клінічної психології.
3. Вплив соціальних факторів на психопатологічні явища.
4. Біопсихосоціальна модель в клінічній психології.
5. Психодинамічні підходи в аналізі психопатологічних феноменів.
6. Когнітивно-поведінкові підходи до психопатології.
7. Поняття норми в клінічній психології.
8. Відмінності між нормою та патологією.
9. Здоров'я та хвороба: психологічні аспекти.
10. Внутрішня картина хвороби: поняття та значення.
11. Формування внутрішньої картини хвороби.
12. Роль психосоматичних факторів у розвитку захворювань.
13. Психосоматичні розлади: діагностика та лікування.
14. Психоаналітичне значення психосоматичних захворювань.
15. Основні психоаналітичні теорії психосоматики.
16. Психічна депривація у дітей: причини та наслідки.
17. Затримка психічного розвитку: клінічні прояви.
18. Види затримок психічного розвитку.
19. Розлади аутистичного спектра: діагностика.
20. Причини розвитку аутизму у дітей.
21. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ): симптоми.
22. Лікування та корекція СДУГ у дітей.
23. Психологічні фактори розвитку дитячих неврозів.
24. Клінічні прояви дитячих неврозів.
25. Психологічний супровід сім'ї дитини з психічними розладами.
26. Методи психологічного супроводу сім'ї.
27. Вплив сімейних відносин на розвиток дитини.
28. Психологічні реакції батьків на діагноз дитини.
29. Клінічні аспекти суїцидальної поведінки.
30. Причини суїцидальної поведінки у підлітків.
31. Профілактика суїцидальної поведінки.
32. Розлади харчової поведінки (РХП): види та прояви.
33. Причини розвитку анорексії.
34. Лікування та профілактика булімії.
35. Самоушкоджувальна поведінка: різновиди.
36. Психологічні причини самоушкоджувальної поведінки.
37. Вплив стресу на розвиток невротичних розладів.
38. Невротичні розлади, асоційовані зі стресом: симптоми.
39. Лікування невротичних розладів, пов'язаних зі стресом.
40. Синдром емоційного вигорання: причини.
41. Психологічні підходи до профілактики вигорання.
42. Симптоми емоційного вигорання.
43. Взаємозв'язок між психосоматикою та стресом.
44. Психологічна допомога при психосоматичних захворюваннях.
45. Психотерапевтичні методи в клінічній психології.
46. Ефективність психоаналітичних методів у лікуванні психопатологій.
47. Роль когнітивно-поведінкової терапії у лікуванні психічних розладів.

48. Взаємодія клінічних психологів з іншими фахівцями.
49. Значення мультидисциплінарного підходу в клінічній психології.
50. Актуальні напрямки досліджень у клінічній психології.

ВИМОГИ УСНИХ ДОПОВІДЕЙ

Усні виступи мають розкривати зміст проблеми, що обговорюється та відповідати таким основним вимогам:

Логічна послідовність викладу думок. Кожна думка має логічно пов'язуватися з попередньою таким чином, щоб не викликати смислових непорозумінь.

Точність мовлення полягає у найповнішому викладі матеріалу з найоптимальнішим використанням мовних засобів, використанні усталених понять та термінів.

Логічний наголос як виділення за допомогою голосу та пауз найважливіших понять.

Дотримання норм української мови.

Адекватна манера мовлення. Мовлення має бути чітким, виразним, впевненим, однак позбавленим зайвої експресії.

Підкріплення різноманітним ілюстративним матеріалом: схемами, таблицями, відео тощо.

Структура виступу з представлення результатів наукового дослідження

Загальна тривалість виступу 5-15 хвилин

Представлення. Зазначення теми роботи, представлення авторів та наукових керівників роботи, установи де виконувалася робота.

Вступ. Зазначення актуальності дослідження, основних структурно-методологічних елементів роботи (об'єкт, предмет, мета тощо); короткий аналіз робіт інших авторів.

Основна частина. Представлення методів та процедури дослідження, опис основних результатів.

Висновки. Коротке та змістовне узагальнення основних результатів роботи, їх зіставлення з гіпотезою, накреслення перспектив.

Подяка. Подяка аудиторії за уважність до доповідача та зацікавленість роботою; подяка керівникам роботи та іншим особам які зробили значні внески у її розвиток.

Дискусія. Запрошення до обговорення основних результатів роботи, відповіді на запитання колег.